

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Caput III.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

lam in appetitu comestionis. Cur ergo ad comedendum non torta panis, sed buccella concupiscitur? Et cur non buccella, sed torta offerenda perhibetur? Sed quia in rotunditate buccella conficitur, rotunditas autem ipsa quodam modo nec principio, nec fine dignoscitur, recte per panis buccellam Redemptoris aeternitas designatur. Torta igitur panis a nobis offerri, & non buccella potest: quia qui passionem Dominicam imitari moriendo, sive carnem affligendo possumus, aeternitatem in nobis, quam praesentemus ejus conspectui, non habemus. Et buccella nobis in perfectione desiderij esse, non torta panis debet: quia qui humani generis Redemptorem compatiendo temporaliter sequimur, in superna patria non mortalem jam, nec patientem, sed aeternum atque regnantem possidere desideramus. Eam igitur, quam offerre tortam panis desiderat, dicit: *Ut comedam buccellam panis*: quia conversi de Judaea, Redemptorem nostrum in aeternitate refectiois possidere desiderant, cujus passionem imitati hic sunt ad strenuitatem militiae, non ad praemium retributionis.

CAPUT III.

MORALIS Hæc de sacra historia typica explanatione percurramus, ut in eisdem sacrae historiae verbis moralis intelligentiae aliquid perquiramus. Itaque puer Samuel in conspectu Domini minister asseritur: quod tamen ministerium non absolute, sed ante faciem Heli Domino exhiberi memoratur. His igitur verbis non ostenditur perfectio ministerij, sed humilitatis. Facies namque Heli uniuscujusque institutoris ratio est arbitrij. Ille namque ante praecceptoris sui faciem Domino ministrat, qui in exhibitione ministerij sui, proprii arbitrij rationem non sequitur, qui eo operis itinere graditur, quod ei magistri sui cognitione praevidetur. Nam perfecti quique viri, & docibiles Dei, ministri quidem in conspectu Domini sunt, sed ante faciem hominis ministri ejus non sunt: quia ipsa eos in eis divinitas erudit, qualiter foris etiam vita & moribus, ac doctrina disponantur. Unde & praecursori Redemptoris paterni oraculi laude promittitur. *Tu quidem puer propheta Altissimi vocaberis: praebis enim ante faciem Domini parare vias ejus.* Ante faciem quidem Domini praere describitur, qui in ministerio suo non erat secutus arbitrium superioris hominis, sed inspirationem divinitatis. Ante faciem ergo Heli Samuel Domino ministrare dicitur, ut subiecti quique ejus exemplo doceantur, quatenus de ministerio suo sic placere conditori studeant, ut praeter praecceptorum suorum arbitrium, agere aliquid non praesumant. Nam qui ante institutoris sui faciem Domini minister asseritur, si ejus faciem praere per tumorem despicit, minister in conspectu Domini non existit: quia omnipotentem ignorare convincitur, cui per ejus arbitrium placere despicit, cujus se imperio, ut ei placeret, subjugavit. Unde & Heli, & filij Belial esse, & nescire Dominum dicuntur, & ad populum officium sacerdotum. Filij namque sunt, qui spiritualibus patribus ad eruditionem subiguntur. Qui profecto cum eorumdem patrum sequi consilia superbiendo despiciunt, Belial filij recte nominantur: quia ejus, qui per superbiam de caelo cecidit, apostate spiritus imitatores fiunt. Qui certe tanto deterius Dominum nesciunt, quanto ejus sibi cognitionem arrogantius adscribunt. Eo namque agitur, ut quod scire debent, periculosius nesciant, quod id, quod se scire existimant, nescientes discere non curant. Et quia invisibilem conditorem amare nequeunt, quem ignorant, in appetitu visibilibus, ipsa, quae sibi usurpant Dei ministeria, dissipant. Unde & ij, qui ignorare Dominum sacerdotes relati sunt, & sacerdotum quoque officium ad populum nescire perhibentur. Et, ut reprehensionis ejus causas aperiat, ad omnem im-

molantem ignorantis sacerdotis puer cum tridente fuscina venire memoratur, & crudam carnem violententer exigere. Quibus profecto verbis in aviditate suae rapacitatis tres gulae species norantur. Nam is, cujus puer, antequam coquerentur carnes, ad inferendam pro eis violentiam veniebat, legitimam refectiois horam sustinere non poterat; & cui carnes querebantur, simplicibus cibis uti nesciebat: & quia coctam renuens, crudam carnem exigebat, communi preparatione eandem carnem edere fastidiebat. Verum cum sacerdotum voluptati servierit perveritas famulorum, quid est, quod non ipsorum sacerdotum, sed puerorum peccatum grande nimis, etiam coram Domino, fuisse memoratur? Sed eisdem verbis sacerdotum culpa major ostenditur: nam qui minorum peccatum grande nimis coram Domino fuisse asserit, majorum iniquitatem in quem damnationis cumulum excrevisse cognovit? Quae tamen magnitudo reatus asseritur, non solum pro appetitu illicitae comestionis, sed etiam pro violentia rapacitatis. Sed ad electi pueri narrationem divinus sermo regreditur, ut in eo, non quod reprobandum, sed quod imitandum est, attentius consideremus. Itaque ephod lineo accinctus, & in conspectu Domini esse perhibetur. Quid ergo in ephod lineo, nisi continentiae candor ostenditur: quo nimirum ephod accingimur, cum ad nitorem pudicitiae ex omni parte retinemur, cum animae, & carnis pars nulla a districtiois lege absolvitur, per quam ad luxuriam caliginem dissuamus. Talis itaque minister in conspectu Domini est: quia de omnipotentis Dei sperata visione non fallitur, cui cum tanto accinctiois suae nitore famulatur. Cui profecto puero, ascendens mater cum viro ad immolandum solemnem hostiam, attulisse parvam tunicam dicitur. Mater quidem cum viro ascendit, quando mens praedicatoris per praesentiam interni sponsi sese ad contemplanda sublimia illa aeternitatis gaudia erigit. Tunc quippe immolat solemnem hostiam: quia, dum per illius amoris ineffabilem suavitatem Conditori conjungitur, supernis altaribus devotio festiva praesentatur. Et tunc quidem parvam tunicam deferat: quia, etsi per magnam internae visitationis gratiam, pastoris anima ad superna sustollitur, parvulus tamen non ad modum subtilitatis suae, sed pro eorum viribus imponere praeccepta conversationis debet. Unde & Moyses a monte in immenso vultus sui splendore regrediens, faciem velavit, ut in eum populus intendere visum potuisset. Parvam itaque tunicam ea, quae spiritalis mater est, filio deferat, ut parvulis adhuc initia quaedam, & plana praecipiat, & non fortitudinis suae onus imponat. Nam saepe inter magna opera corruunt, qui per minora vincere hostem possunt. Unde & David contra Allophylorum fortissimum in pugnam progrediens, loriceam, clypeum & militaria quaeque instrumenta deposuit, & qui se in eorum pondere contra hostem exercere non potuit, in uno cum funde lapide prostravit. Ad immolandum solemnem hostiam mater illa ascenderat, quae dicebat: *Scio hujusmodi hominem, qui raptus est in paradysum.* Sed de tanta magnitudine magnam vestem parvulis non adduxit, quia dicit: *Andræit arcana ibidem.* *verba, quae non licet homini loqui.* Item: *Lac vobis potum dedi, non esciam.* Parvam itaque parvo filio tunicam mater deferat, & pro modo corporis, mensura indumenti tendatur: quatenus dum temperatae conversationis virtute dimicet, hunc hostis inaequali armorum sarcina non substernat. Et quia ex discreto cura pastoralis studio, praedicatori Deus conversorum lucra multiplicat, visitata a Domino Anna perhibetur, atque per gratiam divini muneris in filiis, & filiabus meruisse gratiam fecunditatis. Quae filios quidem parit, cum eos verbo lucratur, per quos praedicationis semina aliis tribuit. Filias vero parit, cum eas mentes ad omnipotentis Dei ser-

Joan. 6. e

Luc. 1. g

Exod. 34. d

1. Reg. 17. d

2. Cor. 12. a

1. Cor. 13. d

vitium revocat, quæ etsi ad prædicationem idoneæ non sunt, verbi Dei tamen semen diligenter à prædicatoribus acceptum nutriunt: quod velut parturientes postmodum filia per bona opera in exemplum proximorum gignunt. Sed quia prius Samuel lineo ephod accinctus asseritur, dehinc fecunditas matris in pluralitate liberorum, potest rationabiliter intelligi hoc, quod fieri quotidie cernimus: quia videlicet ex bona opinione electi discipuli, magistro succrescunt lucra conyersorum. Unde & post ortum fratrum, & sororum magnificatus Samuel apud Dominum fuisse perhibetur: quia profectò coram Domino jam magni sunt, qui per exempla piæ conversationis proximorum corda, ad omnipotentis Dei servitium convertunt. Magnus verò nobis timor incutitur: quia Heli filiorum culpa damnatur, cuius peccata propria nulla referuntur. Nam bonis subditis bene vivere ad salutem sufficit: prelati verò propria vita non sufficit. Valde etenim senex est, qui vivere irreprehensibiliter semper studet. Unde etiam scriptum est: *Senectus enim venerabilis est, non diuturna, neque annorum numero computata: cani enim sunt sensus hominis, & ætas senectutis vitia immaculata.* Sed quidam bene vivendo præminent, qui auctoritatem, quam prelatio exigit, nullam habent. Nam & si ad agenda bona excitare subditos satagunt, tamen contraire delinquentibus per zelum rectitudinis erubescunt. Qui nimirum etsi ad redarguendos eos aliquando exeunt, nocent potius loquendo, quam profunt: quia eorum obstinationem non digna severitate confundunt. Nam idem Heli filiorum scelera, & quo modo ad tabernaculi ostium cum mulieribus dormirent, audivit: qui velut ab aspera invectione auctoritatis incipiens, res pessimas ab omni populo se audisse perhibuit. Sed qui insequi eas, quas exposuit, culpas debuit, per subsequenta verba lævigavit, dicens:

Nolite filij.

In qua nimirum propinquitatis appellatione, quantum à Domini voluntate dissentiat, liquet: quia illos filios appellavit, quos divinus sermo supra Belial, idest spiritus nequam filios esse perhibuit, dicens:

Porro filij Heli, filij Belial.

Cum mulieribus quippe dormire, est securè, & sine metu futura vindicta peccare. Mulieres quippe meretrices, sunt concupiscentiæ sæculares. Quæ bene ad tabernaculi ostium observare perhibentur: quia ad introitum regni celestis tendentibus insidiantur. Qui verò sic mundi concupiscentias sequitur, ut sæpe divini metus consideratione terreatur, poluitur quidem cum mulieribus, sed non dormit: quia etsi transgrediendo labitur, in perpetratis tamen facinoribus per securitatem nequaquam requiescit. Dormiens itaque cum mulieribus nomine propinquitatis honorandus non est: quia qui projecto jam Dei timore in suis sceleribus obstinati sunt, leviori increpatione arguendi non sunt, ne leve pondus peccati esse putent id, in quo corruunt, dum grave eis illud non sonat, quod ex auctoritate prædicatur. Sed remissi pastores inter fomenta verborum quædam proferre solent argumenta rationis. Unde & Heli voce dicitur:

Si peccaverit vir in virum, pacari ei potest Deus: si autem in Deum peccaverit, quis orabit pro eo?

Vir in virum peccare, est de rebus labentibus alterutrum sibi homines nocere. In Deum verò peccare, est ea ei, quæ ad eternitatem condidit, auferre. Quicumque igitur aut suam, aut alterius fidelis hominis animam ad peccandum pertrahit, in Deum peccare convincitur: quia sua ei auferre propria ni-

titur. Quod nimirum tantò gravius peccatum esse ostenditur, quantò & qui pro ejus absolutione dignus intercessor existat, rarius invenitur. Nam sub interrogatione: *Quis orabit pro eo?* non dicitur, ut talibus etiam penitentia remedia denegentur, sed quia altiora peccatorum vulnera difficilius curantur. Quod tamen idcirco dictum potest intelligi: quia sacerdotes arguuntur. Vir enim in virum peccat, cum ille delinquit, cujus culpa corrigenda ad hominis superioris iudicium respicit. Quia igitur peccata subditi populi, quæ ad sacerdotes respiciunt, ipsorum sacerdotum precibus delentur, cum sacerdotes in culpam labitur, superior persona non est, cujus precibus expiatur. Quod & ipsa Veritas per se insinuat, dicens: *Si sal evanuerit, in quo salietur?* Dicat ergo. [*Quis orabit pro eo?*] Quasi dicat, quis ei intercessor remanet, cum ille se transgrediendo præcipitat, qui ad intercedendum pro aliis ordinatus est? Quo profectò culpæ magnitudo monstratur: quia plerique eorum à Domino in impenitentis cordis caliginem projiciuntur, & nulla hominis adhortatione respiscunt. Quare aptè subiectum est:

Non audierunt vocem patris sui, quia voluit eos Dominus occidere.

Puer autem Samuel & proficere, & crescere memoratur, & tam Deo, quam hominibus placere: ut electi auditoris studium designetur, qui recte vitæ itinere suos conatus ad supernam patriam dirigit, dum ad majora convalescit. Unde & per Psalmistam dicitur: *Ambulabunt de virtute in virtutem, videbitur Deus eorum in Sion.* Profectus itaque conversationis est crescere meritis, placere Deo & hominibus consummata perfectionis. Et quia ad opera conversatio pertinet, meritumque provenit ex charitate, illi auditores proficiunt, & non crescunt, qui bona opera pro studio vanitatis exhibent, & charitatem non habent. Proficimus ergo, & crescimus, si cum sublimiori conversatione per opera meliora sustollimur, ex eadem sublimitate operis ad sola intendimus gaudia æternitatis. Placere autem tam Deo, quam hominibus magnæ virtutis est: quia plerumque de bono opere nostro proximos nostros offendimus, si eadem bona opera non cum magna cautela faciamus. Tam Deo igitur, quam hominibus placet, qui in bono opere, quod omnipotentis Dei obsequi impendit, cautus est, qui sic Deo placere curat, ut de Dei ministerio aliquem non offendant. Et quia de Samuele adhuc puero, & sub aliena instructione posito dicitur, communiter viventium per hoc vita eruditur. Nam quidam in sacris locis communiter viventes fervore novitio sub colore magnæ operationis sibi vacare appetunt, qui contubernaliibus fratribus quo minus sunt utiles, hoc minus placeant. Electus itaque puer Samuel communiter viventibus forma proponitur, cui imprimantur. Deo itaque, & hominibus quisque eorum placet, cum fratribus utilis est, Deo devotus: Sic ergo agant curam sui, ut ea, quæ sunt proximi, non omittant, quatenus ex benignitate his placeat, qui secum in imo sunt: superius verò oculis ex devotione, fortitudinis suæ robur cautè exhibeat, ut infirmorum corda non atterat, dum fortitudinis suæ impetu ad superna festinat. Vir autem Dei ad Heli venisse describitur, qui profectò divinæ sententiæ severitatem prolaturus, quanta ei dona contulerat, diligenter enumeravit. Et quia tandem vindicta, quam mereretur, penam denunciatur, quid dat intelligi, nisi quia pastorum culpæ subtilius judicantur? & non solum peccata eis penam ultionis aggravant, sed etiam munera concessa. Item quia sigillatim eadem dona replicat, aliquid gravius designat: quia singula ad tormentum veniunt, quæ malè fuisse servata comprobantur. Malè namque in se omnipotentis Dei munera custodit, qui nitorem pastoralis culminis per maculas

polluit pravæ actionis. Unde & aptè Heli domus munera, & victimas Domini calce abjecisse reprehenditur. Calx quidem ea pars corporis est, quæ terram tangimus. In hacigitur inferiori parte corporis animæ affectus ostenditur, quo terrena concupiscuntur. Et quia, ut quibusdam visum est, pro consecuta, vel consequenda victoriæ victimæ offerri consueverant, & munera amicis dari, quid in victimis, & muneribus, nisi proficientium adhuc vota, & perfectorum devotiones in omnipotentis Dei laudibus designantur? Qui enim per occultorum hostium tentamenta proficimus, cum ad eorum conflictum virtutem præparamus, profectò victimas in omnipotentis Dei laudibus tenemus. Sed devictis jam iis, quæ ingeruntur nobis, præliis, cum de victoriâ consecuta omnipotenti Deo gratias agimus, eidem Domino nimirum victimas immolamus. Qui autem ei familiaris amoris affectum offerunt, quasi amico munera impendunt. Munera igitur sunt affectiones charitatis, quibus corda electorum in desiderium sui Conditoris inardescunt. Et quia cum rector terrena sequitur, plerisque in spirituali conflictu positus, plerisque etiam jam anhelare incipientibus nocet, calce nimirum Dei victimas, & munera abjicit: quia exemplo suæ pravitatis, eorumdem utrorumque studia expellit. Abjiciuntur itaque victimæ: quia sæpe à rudibus Christi militibus pugne spiritualis labor relinquunt, cum principes Christianæ expeditionis in terrenorum blandimentorum requie sequi corporis otia videntur. Calce abjiciuntur munera: quia affectiones charitatis à plurimorum jam superna diligentium mente frigescent, dum prælatos suos aspiciunt supernam patriam per nulla amoris desideria quarere, sed corporis frigore constrictos infimis delectationibus jacere. Quorum profectò nonnulli sunt, qui ipsos spirituales honores carnaliter exhibent, & quod meritis debetur, propinquitati tribuunt. Qui profectò præsumptionis suæ reatum expavescerent, si hoc, quod de Heli sacerdot: Dominus queritur, attentè pensarent.

Honorasti, inquit, filios tuos, magis quam me, ut comederetis primitias omnis sacrificij populi mei Israel.

Filios quippe, & propinquos magis, quam Dominum honorat, qui ad sacros ordines personas eligit non ex conversationis honestate, sed amore propinquitatis. Idcirco filij honorati referuntur, ut sacrificij primitias ederent: quia carnales prælati spiritualis honoris culmina carnalibus propinquis ideo tribuunt, ut ecclesiasticis facultatibus dicerent, & in altitudine ordinis cumulentur abundantia ubertatis. Nec curant, quales sunt, qui ad spirituale ministerium veniunt: sed tantum, ut temporali dignitate præferant, quos carnali affectione complectuntur. Queritur ergo honorasse filios, sed scelestos, qui & carnali propinquitate proximi habendi non sunt, si ecclesiasticæ doctrinæ conversatione nequam fulgescunt. Sed qui reprobos provehunt, ipsum promotionis ordinem confundere designantur, cum idcirco honoratos filios refert, ut sacrificij primitias ederent. Non enim prædicat sacerdos, ut comedat, sed ideo, ut prædicet, manducare debet. Quod & Paulus insinuat, dicens: *Qui Evangelium annunciat, de Evangelio vivat.* Hinc iterum dicit: *Bovi trituranti non claudatur os:* ut videlicet prædicator sanctæ Ecclesiæ ideo comestionem subministrat corpori, ut ferre valeat laborem prædicationis. Rectum itaque promotionis ordinem pervertere comprobantur, qui propinquos provehunt, non ad intentionem ministerij, sed ad propositum dignitatis. Quod profectò non facerent, si se, & eos in spirituali culmine carnaliter non amarent. Sed si Heli repulsionem intelligunt, sui quoque reatus judicia pertimescant. Nam divinâ voce dicitur: [*Honorasti fi-*

1. Cor. 9.
b
Ibid.
1. Tim.
5. c
Phil. 4. c
Lib. 19.
Moral.
10. c
e. 1.
8. Aug.
de opere
Monach.

lios tuos magis, quam me, ut comederetis omnes primitias populi mei Israel.

Propterea ait Dominus Deus Israel: Loquens locutus sum, ut domus tua, & domus patris tui ministraret in conspectu meo usque in sempiternum. Nunc autem absit hoc à me.

Ecce Heli celsitudine dignitatis sententiâ divinâ deponitur, qui pro primitiarum esu scelestos filios honorasse convincitur: ut profectò sanctæ Ecclesiæ prædicatores intelligant, quia si carnali amore reprobis spiritualia ministeria scienter committunt, ab illo, in quo fors stare videntur culmine, interni arbitri æquitate ceciderunt. Et quia subsequenter ad-

Sed quicumque glorificaverit me, glorificabo eum:

Etiam inhonoratum fuisse eorum audaciâ, latenter innuit. Quibus profectò & Paulus idipsum improperans, ait: *Nomen Dei per vos blasphematur inter gentes.* Quia enim decorem acceptæ dignitatis per miseræ famæ sordes maculant, profectò Dominum inhonorant. Dignè enim ab honoris arce repellitur, qui ei facit injuriam, à quo honoratus fuisse comprobatur. Quò contrâ generali promissione affirmat, dicens: [*Sed qui me glorificaverit, glorificabo eum*] Deum quippe pastor glorificat, qui exemplo bonorum operum ad imitationem fidelium coruscet, qui de sublimitate regiminis, ingenti lumine radiat magnæ conversationis, qui ad speculanti sacrorum ordinum reproborum ministrorum personas non accipit, sed eos ad formam subjecti gregis eligit, quos omnis, qui ad imitationem respicit, quia verum in eis lumen sequitur, non offendit. Quibus nimirum per semetipsum Veritas loquitur, dicens: *Sicut et lux vestra coram hominibus, ut videant vestra bona opera, & glorificent Patrem vestrum, qui in celis est.* Glorificantes quidem se Dominum glorificat: quia quod electi pastores sanctæ Ecclesiæ exterius portant de gloria culmine, hoc intus accipiunt ex gratia divinæ bonitatis: & honorem, quo sublimes sunt in oculis hominum, digno studio in interiori ab internæ majestatis largitate promerentur. Quò contrâ inhonorantium se gloriam à se non esse eis impensam queritur, dicens: *Ipsi regnaverunt, & non ex me: principes exiterunt, & ego ignoravi.* Ex se namque, & non ex electione summæ ordinationis regnant: quia ad gloriam ecclesiastici culmine non vocantur divinitus, sed per cupiditatem perduntur. Quos profectò Dominus ignorat: quia eos per internæ æquitatis judicium reprobat. Tale est ergo, ac si dicat: Et si meus esse videretur honor, quem habent, non illum meruerunt obsequio, sed per cupiditatem rapuerunt. Unde & subsequenter adjungit:

Qui autem contemnunt me, erunt ignobiles.

Quasi aptè loquatur, dicens: Et si nobilitatem dignitatis præferunt prætextu religionis, ignobiles tamen sunt: quia excellentiæ ejus, quam habent gloriæ, non concordant per sublimitatem vitæ. Sed quia hoc totum expressione futuri temporis promittitur, potest non inconvenienter ad venturæ retributionis meritum referri. De qua nimirum Joannes dicit: *Cum apparuerit, similes ei erimus.* Hinc Evangelista Marcus asserens, ait: *Tunc videbunt filium hominis cum potestate multa, & gloria.* Cum autem glorificantem se glorificaturum asserit, profectò ei suæ similitudinis gloriam repromittit. Glorificantem quippe se Dominus glorificat: quia eos æterna sublimitate remunerat, qui nunc intra sanctam Ecclesiam per exempla bonorum operum in electorum oculis coruscant.

1. Tim. 6.

Mat. 5. b

Lib. 19.

Moral.

c. 14. c

Ps. 1.

Par. 3. c

Of. 8. a

1. Jo. 3. d

Mat. 13. e

cornescant. Contemptores autem erunt ignobiles : quia in electorum gloria recipi non merentur. Nam quia modò per conversationem reprobam lapsi Angeli imaginem vestiunt, ignobiles cum eo tunc erunt, quando ei in interna pœna sociantur. Horum namque glorificationem, atque illorum ignobilitatē

Ps. 149. a Propheta intuens, ait : *Exultabunt sancti in gloria, letabuntur in cubilibus suis. Exultationes Dei in faucibus eorum, & gladij ancipites in manibus eorum. Ad faciendam vindictam in nationibus, increpationes in populis. Ad alligandos reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manibus ferreis. Glorificantem se quippe Dominus glorificat : quia humiles electi cum eo in aeterna gloria exultant. Qui nimirum, quia glorificationis claritatem ex modo propriae conversationis accipiunt, in cubilibus suis letari de gloria consecuta perhibentur. Contemptores autem ejus perpetua ignobilitate feriuntur : quia nationum reges, & nobiles ferreis, aeternis videlicet vinculis, ad pœnam vincuntur. Reges autem nationum, & principes, sunt superbi & gloriosi prelati carnalium. Ignobiles autem tunc erunt, quando ferreis vinculis ligantur : quia qui modò se adversus parvulos temporaliter erigunt, à fulgore honoris, & asu suae tyrannidit aeternā pœnā cohibentur. Unde & hic quoque subditur :*

Ecce dies veniunt, & præcidam brachium tuum, & brachium domus patris tui.

Brachium quippe contemptoris, est fortitudo temporalis. Et quia de summi patris familia transgrediendo exiit, lapsum angelum à caelesti gloria habere jam patrem cœpit. Domus itaque patris ejus est ea, quæ sibi favet in malo societas subditorum. De quibus profectò superius dicit : *Honorasti filios tuos, magis quam me.* Brachium ergo contemptoris, & domus patris ejus præciditur, cum interveniente morte carnis prælatus, & subditi violentiam suae tyrannidit pariter amittunt. Tunc quippe sine brachio est, cum in oppressione parvulorum exercere violentiam nequaquam potest. Unde & aeterni judicis æquitate decernitur :

Mat. 22. b *Ligatis, inquit, manibus, & pedibus, projicite in tenebras exteriores.* In cujus etiam domo senex non erit. Damni quippe hominis domus, infernus est. Senectus autem vera est maturitas sapientiae. In domo itaque ejus senex non erit : quia in inferno nulla inveniri poterunt consilia salutis. Unde & ad verā sapientiae opera sacra Scriptura excitat, dicens : *Quodcumque potest manus tua, instanter operare : quia nec ratio, nec sapientia, nec scientia est apud inferos, quo tu properas.* Hinc Paulus ait : *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis.* In domo itaque contemptoris senex non erit : quia quisque rectè sapit, non in inferno, sed in cælo sibi mansionem paravit. Qui etiam contemptor ad augmentum pœnæ suæ æmulum suum videt in templo in universis prosperis Israel. Templum etenim Dei, superna patria est, de qua etiam per Prophetam dicitur :

Ps. 10. b *Dominus in templo sancto suo, Dominus in caelo sedes ejus.* Israel autem, qui videns Deum interpretatur, Angelorum illa felix multitudo signatur, de qua Dominus in Evangelio dicit : *Angeli eorum semper vident faciem Patris mei, qui in caelis est.* Israel autem prospera sunt, beatorum illorum spirituum gaudia sempiterna. In templo igitur æmulum suum contemptor aspiciet : quia prædicator reprobis jam damnatus, ordinem humilium jam gaudente in celestibus recognoscit. Cui nimirum æmulo universa Israel prospera tribuuntur : scriptum quippe est : *Erit Deus omnia in omnibus.* Cuncta igitur Israel prospera, omnia, quæ Deus est illis beatissimis civibus, designantur. Nam cum aeterna illa essentia summum videlicet & simplex bonum in semetipso sit,

Mat. 18. b *1. Cor. 13. d*

S. Greg. Tom. III.

A tamen quia revelatione majestatis suæ omnia illorum beatorum spirituum desideria satiat, hanc esse Doctor egregius demonstrat. Unde & cautè non in semetipso Deus omnia, sed in omnibus omnia esse prædicat : quia qui in natura sua unum, & simplex bonum ineffabiliter existit, tot bona est bonis omnibus, quot ipsi omnes de contemplatione gloriae adimplentur gaudiis. Univerfa igitur Israel prospera æmulo tribuuntur : quia ordo humilium electorum inter Angelorum choros excipitur, ut divinae contemplationis gaudiis aeterna perceptione satietur. Qui rectè æmulus contemptoris esse perhibetur : quia electi Dei etiam superborum, atque negligentium prædicatorum bonæ admonitionis hortamenta suscipiunt. Unde & Dominus præcipit, dicens :

Mat. 23. a *Quaecumque dixerint vobis facite, secundum opera illorum facere nolite.* Hinc Paulus ait : *Bonum æmulumini in bono omnes.* Sed cum Scriptura dicat : *Tollatur impius, ne videat gloriam Domini.* contrarium videtur, ut ij, qui in inferno damnati sunt, eos, qui in cælo gaudent, videre intelligantur. Sed quia videre etiam ad cognitionem pertinet, in templo æmulum videt : quia est inferni pœnis constrictus tenetur impius, electos humiles, quos oculis non videt, in cælo non dubitat Angelorum gaudiis interesse. Et notandum, quia bis dicitur : *[Non erit senex in domo tua :]* quia nec de pœnarum experientia, quam damnatus habet, nec de scientia alienæ felicitatis, nec de pœnarum experientia, quam non habet, ad solutem eruditur. Aliquando autem à pastoribus reprobis electi per doctrinam filij nascuntur. C Quos nimirum obligatos pastorum culpa non retinet : quia bonæ prædicationis ejus hortamenta sequuntur, quæ audiunt, & non perversa opera, quæ vident. Unde & subditur :

Verumtamen non auferam penitus ex te virum ab altari meo.

Viri namque sunt, qui ardua rigida conversationis arce fulgescunt. Quasi ergo dicat : Idcirco eos ab altari meo non aufero, quia viri sunt. Nam pro merito conversationis, servatur eis fortitudo, & celsitudo potestatis. Unde & per Prophetam Dominus æquitatis edicta promulgat, dicens : *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur. Filius non portabit iniquitatem patris, nec pater filij.* Ab altari itaque suo ex eo virum Dominus justè auferret, si filius patris iniquitatem portaret. Sed ex eo ipso, quòd electus auditor in gloria cernitur, reprobò doctori pœna cumulat. Quare & subditur :

Sed ut deficiant oculi tui, & tabescat anima tua.

Oculi namque ejus deficiunt : quia ex ejus vita, qui sua perfecit exhortatione, confunduntur. Anima quoque ejus tabescit : quia abundantius dolere compellitur, dum bonum, quod docuit, per gloriam retributionis florere nascit in subditis, & ipse hoc agere non curavit. In quibus etiam verbis notandum est : quia qui penitus ex eo virum ab altari suo se non ablaturum promittit, rarus invenitur esse, quem recipit : quia profectò doctoris reprobi plures auditores sunt, qui sequantur prava, quæ agunt, quam recta, quæ docent. Unde & hic quoque, magna pars domus ejus in virilitate moritura perhibetur. Etas namque virilis, tempus est administrandi sacerdotij. Imitator itaque doctoris reprobi ad virilem ætatem ducitur, cum ad sacri ordinis celsitudinem promovetur. Ad quam profectò ætatem cum pervenerit, moritur : quia ad tantum ministerium quisquis indignus accesserit, vel in eo indignè vixerit, condemnatur. Unde & Paulus Dominici corporis, & sanguinis mentionem faciens, ait : *Quis manducat, & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.* In virili ergo ætate moriuntur, quia de

Mat. 23. a
Gal. 4. b
Eccl. 25. d

Eccl. 18. c
Sup. 11. c. 2.
Ex D. Aug. 1. 7. post Coll. contra Donat. c. 7. 1. 4. in libro qu. supra Deut. 9. 4. 2.

1. Cor. 11. &

S. GREGORII
LIBRARIUS

præsumptione & ausu ministerij sublimioris inter-
 eunt. Hinc ergo, hinc jam quique præcipites colligant,
 & tanti ministerij subire onera non ambiant, sed expave-
 scant. Nam qui mori prædicatur, quando ad virilem ætatem pervenerit, donec ad eam per-
 veniat, vivit: quia nimirum infirmi quique, & illi
 tanto ministerio impares, si pusillitatis suæ modum
 considerant, habent in sancta Ecclesia locum, in
 quo se custodientes vivant. Unde & per Moysen
 Dominus denunciatur, dicens: *Bestia, si montem te-
 rigeris, lapidetur.* Hinc est etiam, quod cum Loth
 exiret de Sodomis, ab ascensu montis abstinuit, &
 in Segor parvulam civitatem declinavit: ne dum
 parvulus adhuc ad altiora nititur, virilem ætatem
 impingens moriatur. Sodomam quippe eximus, cum
 ardentis concupiscentiæ incendia declinamus.
 Qui statim ad sublimia non ascendimus: quia supe-
 rioris ministerij summa non tangimus, dum infirmitatem
 propriam metiendo consideramus: ne, si infirmæ
 ætatis nostræ tenere modum contemnimus, qui parvuli
 viximus, in virili ætate moriamur. In signum verò
 morituræ domus, ambo Heli filij una die mori prædicuntur.
 Quos nimirum filios illos signare diximus, qui ad
 sacros ordines à propinquis carnalibus promoverentur,
 non ad intentionem administrandi ordinis, sed ad gloriam
 mundanæ dignitatis. In una ergo die ambo moriuntur:
 quia in appetitu mundanæ felicitatis intereunt. Gloria
 secularis, honoris reverentia, potestas culminis, claritas
 dignitatis, frequentia obsequentium, affluentia rerum
 seculariter amata, dies est, sed quæ interficit. Audiant
 ergo filij Heli: quia in una die ambo moriuntur. Qui
 enim de accepto pastoralis culmine, labentis vitæ
 felicitatem diligunt, intentionem quidem habent gaudij,
 fructum verò lamenti, propositum in exultatione vitæ,
 & perventionem in mortis mærorem. Ad mortem itaque
 properant, quoties vanè de temporali felicitate gratulantur.
 Quod & Apostolus probat, cum apostatantis viduæ
 meminit, dicens: *Quæ autem in deliciis est, vivens
 mortua est.* In die namque hac mori perhibuit, qui
 causam mortis viduæ esse delicias ostendit. Sed mors
 filiorum minus pessima esset, si ipsa causa mortis
 alienæ non fieret. Unde & non simpliciter mori, sed
 in signum morituræ domus mori prædicuntur: quia
 cum ij, qui de vicino doctorem reprobum imitantur,
 in eodem præcipio corruunt, & secutores sequentium
 in ruina cumulantur. Hoc itaque de officio suscepti
 culminis, temporalem felicitatem amantes audiant, &
 reatus sui magnitudinem pertimescant. Tantò denique
 graviore pœna digni sunt, quantò apertè conspiciunt,
 quia de vanitate, quam diligunt, non solum moriuntur;
 quia dum in prætextu mundanæ lætitiæ mortem
 ebibunt, potus sui pestem ad sequentium se multitudinem
 transmittunt. Quibus tamen verbis, potest doctoribus
 reprobis presentis vitæ brevisitas intimari. In una
 quippe die moriuntur: quia cum ad terminum hujus
 vitæ perveniunt, breve eis omnino fuisse cernitur,
 quod vixerunt. Unde per quemdam sapientem dicitur:
Gaudium hypocrite ad instar puncti. Hinc iterum de
 hujus mundi amatoribus beatus Job loquitur, dicens:
*Ducant in bonis dies suos, & in puncto ad inferna
 descendant.* Sed raptis ad pœnam reprobis, ad gregis
 Domini curam sapientes & electi pastores excitantur.
 Quare & subsequenter adjungit:

Et suscitabo mihi sacerdotem fidelem.

Fidelem namque sacerdotem sibi Dominus excitat:
 quia videlicet eum summus locus ad sui curam exigit,
 qui non solum rectè intelligat, sed qui fideliter
 ministrat. Ministrare autem tunc rectè poterit, cum
 ministerij sui modum de sacro eloquio recognoscit.
 Unde & cum fidelis sacerdos promittitur,

juxta cor & animam omnipotentis Dei facturus esse
 perhibetur. Quid enim cor & animam Dei, nisi
 sacram ejus Scripturam accipimus? Nam corde
 cogitamus ad deliberationem, animam verò afficimur
 ad amorem. Quia ergo in sacro eloquio consilia
 omnipotentis Dei agnoscimus, ibique amorem,
 quo humanum genus dilexit, invenimus; ipsum
 eloquium cor & anima ejus rationabiliter designant.
 Illum itaque omnipotens Deus ad suum ministerium
 sacerdotem eligit, qui juxta cor ejus, & animam
 facit: quia profectò non alius tanto ordine dignus
 est, nisi qui voluntatem ejus de sacro eloquio didicit;
 & hoc, quod didicit, proximorum utilitatibus per
 studium charitatis impendit. Sed vigilanter est
 adhuc intuendum, quod dicitur:

Juxta cor & animam meam.

Nam quædam in Scriptura sacra inveniuntur præcepta,
 quæ dispensatione quidem Dei præcepta sunt, & non
 amore Dei. Quæ profectò si sacerdos, qui excitandus
 promittitur, adimplet, juxta cor quidem Dei, & non
 juxta animam faceret, dum consilium divinæ dispensationis,
 & non amoris præceptum operibus reddidisset. An
 non de dispensatione Dei illa mandata ejus fuerant,
 de quibus loquitur, dicens: *Dedi eis mandata non bona.*
 Et cum Pharisei, de dando repudij libello, cum ipsa
 Veritate disputarent, audierunt: *Ad duritiam vestram
 dedit vobis legem Moyses.* Quia itaque de dispensatione
 consilij ejus illa fuere, quisquis eisdem præceptis
 usus est, juxta cor quidem Domini, & non juxta
 animam fecit. Nam cordis & animæ præceptum
 illud est, de quo dicitur: *Hoc est præceptum meum,
 ut diligatis invicem, sicut dilexi vos.* Quia hoc, quod
 per consilium præcipit, per amplexum charitatis
 apprehendit. Hinc item dicit: *Diligite inimicos vestros,
 benefacite iis, qui oderunt vos.* Hinc item præcipit,
 dicens: *Quæ vultis, ut faciant vobis homines, hæc
 facite eis.* Hæc itaque & hujusmodi cordis & animæ
 Dei præcepta sunt: quia hoc revelatione ostenditur
 secreti ejus consilij, quod in ejus conspectu
 suscipitur probatione charitatis. Sacerdos ergo
 fidelis per hoc indicium noscitur, si videlicet juxta
 cor & animam ejus operatur: quia profectò tunc
 verè fidelis est, si non dispensationis ejus licentiam,
 sed præcepta sequatur amoris. Sed quia non frustra,
 sed ad lucrum subjectæ plebis eligitur, subdit, atque
 ait:

Et edificabo ei domum fidelem.

Domus namque sacerdotis est amplitudo, in qua
 conversantur populi subjecti. Quæ profectò domus
 ei fidelis à Domino edificatur: quia ad obedientiam
 studium divina inspiratione erigitur. Infidelis namque
 domus est ea subditorum societas, quæ boni rectoris
 quotidie prædicationem suscipit; cui tamen obedire
 per studium boni operis non intendit. Infidelis enim
 domus esse cognoscitur: quia verbi Dei pecunia,
 quæ ei prædicatoris sui ministerio creditur, per
 negligentiam prodigæ vitæ dissipatur; & quod sibi
 ad negotij lucrum committitur, nequaquam in
 tempore reddendæ rationis invenitur. Bono itaque
 prædicatori fidelis à Domino domus construitur,
 cum ad obediendum voci ejus subjectæ plebis divinitus
 corda præparantur: ut non solum id, quod in ea
 reconduitur, de verbi talento custodiat, sed lucro
 multiplici cumulatum, ad mensam æternæ susceptionis
 ducat. Et notandum, quia fidelis domus à Domino
 edificari dicitur, ut de bona conversatione
 subjecti populi prædicator nequaquam inaniter
 glorietur. Notandum quoque, quia sacerdotem
 fidelem sibi Dominus excitat, ut subjectorum eorunda
 hoc ipsum, quod optimo rectore reguntur, tribuere
 suis meritis non præsumant. Notandum etiam,
 quod sacerdotem, quem excitat Dominus,

Exod. 19.
 b
 Gen. 19.
 *

1. Tim. 5.
 a
 Sup. lib.
 1. c. 2. c.
 B. Aug.
 de bono
 viduitar.
 cap. 14.

Job. 20. a

Job. 21. b

Ex. 20.

Mat. 23

10. 15. b

Lac. 6. d

Sap. 2. g

dicit fidelem sibi: domum autem, quam ei edificat, fidelem ipsi sacerdoti dicit futuram: quia profecto prædicator Deo obedientiam debet, subiectus prælato. Sed ante subiectum tunc rectè prælatus graditur, si ad omnia dirigenda vitæ suæ itinera veritas ipsa videatur. Sequitur ergo:

Et ambulabit coram Christo meo omnibus diebus.

Christus autem Domini Redemptor est generis humani. Qui nimirum, quia jam ad cælos ascendisse creditur, à fidelibus suis nunc non oculis corporeis, sed mente videtur. Coram ipso itaque omnibus diebus ambulat, qui cogitatione subita nihil operatur. Nam ut rectos gressus foris ponat in opere, intus ad Christum respicit, quem per considerationem portat in corde. Sed quia adhuc reprobo pastori loquitur, subjungens, ait:

Futurum est autem, ut quicumque remanserit de domo tua, veniat, ut oretur pro eo.

Remansurus namque de ejus domo aliquis dicitur: quia magna pars illius moritura perhibetur. De domo namque reprobi pastoris remanet, quem conscientia peccati à spe consequendæ veniæ non extinguit. Remanet ergo: quia pondus conscientiæ per penitentiam propositum lævigatur spe consequendæ vitæ. Qui profecto, ut oretur pro eo, venit, & ad Deum penitendo properat, à quo peccando recessit. Ut oretur itaque pro eo venit: quia qui indignum Deo se fecit, dignum intercessorem exigit, ut alienis precibus expietur, qui propriis mundari non posse cognoscitur. Unde & piè Jacobus admonet, dicens: *Confitemini alterutrum peccata vestra, & orate pro invicem, ut salvemini.* Hinc iterum: *Mulier valeat oratio iusti assidue.* Sed pro eo oratio valet, qui dum se à peccati immunditia cohibet, ad Dei se similitudinem redigit, qua se peccando spoliavit. Unde & hic quoque subditur:

Ut offerat nummum argenteum.

In nummo igitur imago Domini sculptur, ut ejus esse cognoscatur, à quo formari præcipitur. Nummus itaque Dei, similitudo ejus accipitur. Unde in Genesi loquitur, dicens: *Faciamus hominem ad imaginem & similitudinem nostram.* Et quia de sacro eloquio Dei imaginem & similitudinem, ad quam redigamur, agnoscimus, argenteus nummus esse perhibetur. Qui ergo à peccati via, ut pro se oretur, venit, nummum argenteum offerat, quatenus debet: quia nihil ei prodest, quod penitendo compungitur, nec quod stendo confitetur, si inemendata, & incorrupta interioris pulchritudine bonæ voluntatis luce Dei imaginis nequaquam radiare cognoscitur. Imago etenim & similitudo Dei, est inclyto odio malum odire, & amore perfecto Deum diligere. Unde & Propheta claritatem divinæ similitudinis ab humano genere periisse intuens, ad eum, qui cum inclyta reparationis nostræ luce de cælo venit, respicit, dicens: *Dilexisti justitiam, & odisti iniquitatem.*

Hinc se jam de ejus contemplatione in perfectionis formam renovatum considerans, ait: *Iniquos odio habui, & legem tuam dilexi.* Qui ergo de domo reprobi per confessionem venit, qui per humilitatem pro se orari Dominum petit, curet omnino necesse est, ut nummum argenteum offerat, quatenus sumpto splendore bonæ voluntatis, perfectè oderit malum, quod fecit, & bonum integro amore diligit, quod neglexerit. Unde & iusti iudicis examine, propitiationis edicta promulgantur. *In quacumque die, vel hora, ait, peccator convertitur, vita vivet, & non morietur.* Convertio autem peccatoris non est in humilitate confessionis, sed in renovatione interioris hominis, cum peccatori, jam di-

S. Greg. tom. III.

A vina inspiratione correcto, & malum displicet, quod amavit, & bonum placet, quod odit. Nam sunt nonnulli, qui se & de nequitia accusant criminis, & pravitatem non corrigunt voluntatis. Qui profecto converti ad Dominum non creduntur: quia vera conversio in ore non accipitur, sed in corde. Converti etenim simul verti est. Conversio itaque peccatoris vera tunc est, cum ad Creatoris nostri beneplacitum uterque noster homo reducitur, cum & caro nostra per iniquitatis odium cohibetur à perpetracione facinoris, & per amorem justitiæ mens se extendit ad intentionem bonæ operationis. Sed quia nonnulli intra Ecclesiam sunt, qui tantum in vitæ suæ terminum ad penitentiam satisfactionem veniunt, & iudicio Veritatis dicitur: *Quacumque hora peccator convertitur, vivit:* à nonnullis valde queri solet, si statim vitam post carnis mortem inveniant, qui magnæ vitæ tempore peccata perpetrant, & tantum in vitæ exitu se nequiter egisse accusant. Ad quod dicendum est:

B Quia ex vi conversionis magnitudo deletur criminis. Vis autem conversionis est affectio charitatis, cordi infuse visitatione sancti Spiritus. Et scriptum est de eodem Spiritu: *Quia ipse remissio peccatorum est.* Nam cum electorum corda dignanter visitat, ab omni peccatorum immunditia potenter purgat: quia ut se menti infuderit, eam protinus in peccatorum, & vitiorum odia, & in virtutum amorem ineffabiliter excitat. Facit eam statim odisse, quod amabat, & quod odio habuerat, ardentè diligere, atque in utroque valde ingemiscere: quia & mala, quæ odit, se damnabiliter amasse recolit, & bona, quæ diligit, odisse. Quis enim audeat dicere, licet omnimodâ peccatorum sarcinâ prægravetur, quod perire possit aliquis visitatus gratia Spiritus sancti? Quia ergo peccator nullâ horâ convertitur, nisi quia à sancto Spiritu illustratur, quid restat, nisi, quia sicut peccati mortem execrando deserit, in vita justitiæ, ad quam se desideranter convertit, vivat?

C Qui statim post mortem in vita recipitur, si tantum amoris ignem recipit in conversione, qui consumere in anima possit omnem congestam peccati rubiginem. Unde & de peccatrice muliere dicitur: *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Hinc ab eadem veritate in cruce pendente dicitur: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso.* In vitæ igitur exitu hi solummodo salubriter respiciunt, qui & per internam visitationem perfectè bona diligunt, & mala oderunt, quæ amaverant. Qui tamen si sufficienter pro admittis iniquitatibus dolere non possunt, nihilominus & isti in hora, qua convertuntur, vivunt. Nam qui perfectionem bonæ voluntatis habuerunt in confessione peccati, post mortem purgatoriâ penâ peccati ad vitam transeunt, si ad delenda peccata sufficientem vim amoris nequaquam habuerunt. Unde & Paulus dicit: *Sic salvi sumus, quasi per ignem.* Sed peccator, qui ibi salvari per ignem meruit, hic per afflictionem carnis adimpleat hoc, quod sibi de vi amoris deesse cognoscit.

Et tortam panis.

Panis namque nomine aliquando terrenæ delectationis refectio designatur. Quare & propheta Jeremias in appetitu sæculari corruptæ Judææ populæ memorans, ait: *Omnis populus eius gemens, & querens panem.* Panem itaque peccator conversus torquet, cum præteritam delectationem cruciat per afflictionem penitentiam. Panem namque torquere, est carnem pro perpetrata delectatione affligere. Qui ergo sine tormento ignis ad salutem transire desiderat, cum nummo argenteo tortam panis offerat: ut qui per bonam voluntatem peccata deserit, ea nimirum validâ carnis afflictione penitus extinguat. Nummum namque argenteum offerebat, qui receptâ jam Dei similitudine, consistendo execraba-

F ij

Psa. 37. b
*Ex editio-
ne ver.
Basil.
eodem
Psal.*

Ibid. d
*S. Hilar.
in Psa.
118.*

Apo. 5. e

Esa. 22. d

Esa. 35. d

Psal. 13. e

Ibid. d
*Ex vers.
1. 2. 3.*
Ibid. e

tur, quod fecerat, dicens: *Computruerunt cicatrice meae à facie insipientiae meae.* Et item: *Incurvatus sum, & humiliatus usquequaque.* Sed qui nummum argenteum sibi non sufficere ad oblationem timuit, panis tortam addere curavit. Nam confitetur, & dicit: *Rugiebam à gemitu cordis mei.* Rugitus enim fletum magni doloris insinuat in afflictione poenitentis. Hunc tortum panem argenteo nummo focians idem ipse loquitur, dicens: *Quoniam iniquitatem meam annuntiabo, & cogitabo pro peccato meo.* Pro peccato etenim cogitare, est delectationi praeteritae dignam carnis afflictionem proponere. Offerendum ergo panem torquebat, qui & flagitia perpetrata pronuncians, qualiter ea delere possit, cogitabat. Et quia de austeritate conversationis poenitentibus subrepere aliquando solet cupido laudis, intentio verè conversi peccatoris insinuat per hoc, quod subditur:

Dicâtque: Dimitte me, obsecro, ad unam partem sacerdotalem.

Pars namque sacerdotalis uniuscuiusque, est in aeterna vita retributio electi. Sacerdotes etenim Dei omnes electi ejus sunt, quia cui per oblationem ministerij sui incessanter serviunt, sacra semper offerre munera non desistunt. Unde etiam illi in regno tripuantes, dicunt: *Redemisti nos Deo in sanguine tuo, & fecisti nos Deo nostro regnum, & sacerdotes.* Dicere ergo peccatori converso: [*Dimitte me obsecro ad unam partem sacerdotalem*] est de austeritate vitae, & poenitentiae solam partem aeternae beatitudinis expectare: ut videlicet securitatem delectationis inveniat, quam & perenni perfruitione possideat, & post se tortiones poenitentiae numquam trahat. Quare & subditur:

Vt comedam buccellam panis.

Si enim panis in sacro eloquio pro delectatione accipitur, buccella panis est indeficiens delectamentum aeternae vitae. De quo nimirum oblectamento per Prophetam dicitur: *Gaudium & letitia inveniuntur in ea, gratiarum actio, & vox laudis.* Hinc item jam ad mensam non tortae panis, sed buccellae invitatos convivas intuens, ait: *Letitia sempiterna super capita eorum, gaudium & exultationem obrinebunt.* Hinc Psalmista voce correpti poenitentis pronuncians, dicit: *Notas mihi fecisti vias vitae, adimplebis me letitia cum vultu tuo, delectationes in dextera tua usque in finem.* Viae etenim vitae sunt afflictiones poenitentiae, quibus nimirum à damnationis suae barathro peccator ad supernam patriam ducitur, dum pro commissis iniquitatibus sponte cruciatur. Unde & cum correptum se esse peccatorem insinuat, praesumit, dicens: *Tu es Domine, qui restituis hereditatem meam mihi.* Et item confidens, ait: *Quoniam non derelinques animam meam in inferno.* Viae namque vitae peccatori notae fiunt, quando afflictiones poenitentiae ei divinitus insinuantur, quando videlicet illuminata mente considerat, quam vitam amaritudinem singulis praeteritae culpae delectationibus apponat. Qui nimirum cum vultu omnipotentis Dei jucunda letitia adimpleri gloriantur: quia de manifesta divinae contemplationis satietate rescitur: & qui in lava vitae praesentis ad tempus poenitendo compungitur, in dextra aeternae vitae usque in finem delectationibus satiatur. Qui ergo tortam panis obtulit, ad buccellae comestionem perducitur: quia qui amore supernae vitae noxias delectationes cruciat, in discubitu aeterni gaudij sibi perpetuam refectionem parat. Sequitur:

CAPUT IV.

Per autem Samuel ministrabat Domino coram Heli.

Cap. iij. 1. Reg. Illud autem hoc in loco repetisse ostenditur, quod de electo puero superius memoratur, ubi dicit: *Puer*

A autem Samuel erat minister in conspectu Domini, sup. cap. ante faciem Heli. Hoc quidem est ministrare Domino coram Heli, quod esse ministrum Domini ante faciem Heli. Et quia ibi istud, Domino adjuvante, plenius exposuimus, in iteranda ejus expositione penitus non moramur. Verum quia divinus sermo est, qui hoc in isto loco, & in illo loquitur, sine utilitate rationis nequaquam hoc egisse monstratur. Pro fastidio itaque lectoris explanationem tacemus, repetitionis verò causam dicimus ad ejus utilitatem. Quidam namque praetorum sanctae Ecclesiae magisterio subditi rudes obediunt; sed cum paulò altius per conversationem proficiunt, in eadem obedientiae humilitate nequaquam persistunt. Quos bene

Agar Sarae ancilla spiritaliter designat, quae cum de Abraham viro ejus concepisse se vidit, dominam despexit. Agar quippe concipit, quando reproba mens subditi, aut per eruditionem scientiae se proficere, aut per vitae conversationem, credit. Quae profectò pragnans dominam suam despexisse dicitur: quia jam praesenti sibi praesenti sui voluntati per obedientiam subdi dedignatur. Sed quae dominam despicit, ancilla esse perhibetur: quia superbi subiecti, & infirmi sunt per elationem, & ad filiorum Dei numerum non pertingunt. Samuelis autem profectus exponitur: quia superius dictum est: [*Puer autem Samuel proficiebat, & placebat tam Deo, quam hominibus.*] Quae profectò tria qua sublimitate conversationis percurrerit, supra expositum est. Quia ergo etiam nunc coram magistro ministrare memoratur, quid est, nisi quia electis auditoribus formam praebet, ut quò altiori vita proficiunt, fervare bonum obedientiae numquam obliviscantur? Nam tunc verè proficiunt, si ad altitudinem meritorum, & fortitudine conantur operis, & virtute humilitatis. Quo in loco est aliud, quod notari debeat: quia tunc Samuel coram Heli Domino ministrare ostenditur, quando ipse de filiorum negligentia à Domino objurgatur. Nonnulli namque subiecti, dum fortitudinis suae modum considerant, praetorum suorum malunt esse severi iudices, quam auditores pij. Qui nimirum quia exaggerare & discutere eorum vietas consueverunt, si in eorum conversatione vel levioris delicti maculas intuentur, subdi eorum

praeprobo obediendo renunt. Sed verè fortes existerent, si majorum, quae infirma existimant, humiliter sustinerent. Nam ante Deum ille magnus per meritum noscitur, qui ei in bono praeprobo subicitur, qui ex parte aliqua venerabilis non videtur. Ecce enim Heli aperta Dei sententia de negligentiae suae perpetrata culpa reprehenditur, sed puer Domini Samuel coram eo ministrare Domino memoratur: ut profectò apud se colligat, qualis sit, qui in leviori culpa sibi praetatum despicit, si ei se Samuel obediendo subdidit, quem omnipotens Deus sui examinis tanta districtione reprobavit. Sed quia Heli non valde supra peccantes subditos honorasse reprehenditur, ipsa sacerorum ordinum dignitates pensanda sunt. Nam rector peccantem subditum, nisi correptum honorare debet: subiectus autem nec tunc praetatum despiciere, cum se justum, & illum agnovit peccatorem: quia aeternus iudex subditorum iudicium sanctae Ecclesiae rectoribus tribuit, sed eosdem rectores discutiendis suo examini reservavit. Hoc tamen ipsum rectoribus valde timendum est, quòd Dei servantur examini: quia tantò subtiliores rationes vitae, & doctrinae suae parare debent, quanto sapientior est iudex, quem sustinent. Nec tantum ejus futurum iudicium in futura vita, quàm in longinquo positum, timeant: ne qui ubique praesens est, incautum feriat de vicino. Negligentes namque pastores ad evadendam futurae vindictae poenam, longa vitae praesentis spatia ad poenam

Gen. 16.